

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΒ'

Συνδρομὴ ἑτησια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐκαστ. ἔτους καὶ εἶναι ἑτησιαί. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

28 Σεπτεμβρίου 1886

Ο ΠΑΠΠΑ ΝΑΡΚΙΣΣΟΣ

Διήγημα

Α'

— Παππαδιά μου, εἶπεν ὁ παππᾶ Νάρκισσος ἀφοῦ ἀπέφαγε καὶ ἔκαμε τὸν σταυρόν του, παππαδιά μου, μοῦ καταβαίνει ὁ ὕπνος γλυκὰ γλυκὰ. Μὲ τὴν ἀδειάν σου θὰ τὸν πάρω.

— Νὰ τὸν πάρης καὶ νὰ τὸν καλοπάρης, παππᾶ μου. Σοῦ ἀξίζει νὰ ἡσυχάσης ὕστερα ἀπὸ τόσην κούρασιν σήμερον. Καὶ οὔτε θὰ ἔλθῃ κανεὶς νὰ σέ ταράξῃ μὲ αὐτὸ τὸ ἡλιοπύρι.

Καὶ ἤρρισεν ἡ παππαδιά νὰ μεταφέρῃ ἀπὸ τὴν τράπεζαν εἰς τὸν νεροχύτην τὰ ὀλίγα πινάκια καὶ τὰ δύο μαχαιροπήρουνα, διὰ νὰ τὰ καθαρίσῃ προτοῦ τὰ τοποθετήσῃ εἰς τὴν ἐξέχουσαν ἐπὶ τοῦ τοίχου σανίδα, μεταξὺ τοῦ νεροχύτου καὶ τῆς ἐστίας. Διότι τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο ἦτο συγχρόνως καὶ μαγειρεῖον καὶ ἐστιατόριον καὶ αἴθουσα. Ἡ τράπεζα ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔφαγον τὸ λιτὸν γεῦμα των, τέσσαρες ξύλινα καθέκλαι καὶ εἰς ψάθινος καναπές ἦσαν τὰ μόνα ἐπιπλά του. Ὁ καναπές ἦτο ἀντικρι τῆς ἐστίας. Ἐνωθεν αὐτοῦ ἐρέματο ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἐντὸς μαύρου ξυλίνου πλαισίου (χωρὶς ὄμως ὕαλον), λιθογραφία κιτρίνη ἐκ τῆς πολυκαιρίας παριστώσα τὴν ἀφίξιν τοῦ βασιλέως Ὁθωνος εἰς Ναύπλιον. Ἀπέναντι τῆς εἰσόδου, εἰς μὲν τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ γωνίαν τοῦ τοίχου ἦτο ἡ θύρα τοῦ κοιτῶνος, εἰς δὲ τὴν πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡ θύρα τοῦ κήπου. Μεταξὺ τῶν δύο θυρῶν ἔκειτο κιβώτιον ὀγκῶδες πρασίνου χρώματος, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τάπης μικρὸς διπλωμένος εἰς τέσσαρα. Τὸν τοίχον ἄνωθεν τοῦ κιβωτίου ἐστόλιζεν ἑτέρα λιθογραφία, ἄνευ πλαισίου αὕτη, προσηλωμένη ἐπὶ τοῦ τοίχου διὰ τεσσάρων μικρῶν καρφίων καὶ παριστώσα, ὄχι πολὺ ἐντέχνως, τὴν ἀποψιν τοῦ ἐν Τήνῳ ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας· ἐνθύμημα τοῦτο, προδήλως, εὐλαβεὺς τοῦ οἰκοδεσπότου ἀποδημίας εἰς τὸ προσκνητᾶριον ἐκεῖνο.

Κατάντικρυ τοῦ κιβωτίου ἦτο ἡ θύρα τῆς οἰκίας, ἐκατέρωθεν δὲ αὐτῆς δύο παράθυρα, τῶν ὁποίων τὰ φύλλα ἦσαν κλειστά. Ἡ θύρα ἐχωρίζετο ὀριζοντίως εἰς δύο φύλλα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν κάτω ἦτο κλειστόν, τὸ δὲ ἄνω ἀνοικτὸν

πρὸς τὸν στενὸν ἔξω δρομίσκον, καὶ εἰσῆρχετο δι' αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ δωματίου τὸ ἄφθονον φῶς τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου.

Ἐν τούτοις ὁ παππᾶ Νάρκισσος ἐγερθεὶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα, ἔφερον ἐκεῖθεν τὸ προσκέφαλό του, τὸ ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ καναπέ, ἔκλεισε καὶ τὸ ἄνω φύλλον τῆς θύρας διὰ νὰ γεινῇ τὸ δωμάτιον σκοτεινὸν καὶ δροσερόν, καὶ ἐξηπλώθη εἰς τὸν καναπέν. Ἄλλὰ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἠγέρθη πάλιν, ἐπήρε τὸν ἐπὶ τοῦ κιβωτίου τάπητα, τὸν ἐξεδίπλωσε, τὸν ἠπλώσε μετὰ προσοχῆς ἐπὶ τοῦ καναπέ καὶ ἐστρώθη μετὰ μεγαλειτέρας ἢ πρότερον εὐχαριστήσεως, ἐνῶ ἡ παππαδιά ἐξηκολούθει ἐν σιωπῇ τὴν παρὰ τὸν νεροχύτην ἐργασίαν της.

Ἐδικαιούτο πράγματι ὁ παππᾶ Νάρκισσος νὰ θέλῃ ἀνάπαυσιν τὴν μεσημβρίαν τῆς Κυριακῆς ἐκεῖνης. Ἦτο ἐπὶ ποδὸς ἀπὸ τὰ ἐξημερώματα. Ἐν ἑλλείψει ἄλλου ἱερέως, ἡ διακόνου, ἡ καὶ ἀναγνώστου, αὐτὸς ἀνέγνωσε κατὰ τὸ σῆνηθες τὸν ὄρθρον καὶ ἐτέλεσε τὴν λειτουργίαν εἰς τὴν μόνην ἐκκλησίαν τοῦ μικροῦ χωρίου του. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκκλησίας μετέβη περὶ εἰς ἀπομεμακρυσμένον μέρος τῆς νήσου, μετὰ τοῦ εἰρηνοδίκου καὶ μαρτύρων, πρὸς ἐξακριβωσιν τῶν ὀρίων ἐνὸς ἐκεῖ ἀγροῦ του, τοῦ ὁποίου ὁ γείτων ἀντεποιεῖτο μίαν λωρίδα. Καὶ ἐπέστρεψε μὲν ἱκανοποιηθεὶς, διότι ἀνεγνωρίσθη τὸ δίκαιόν του ἐπισήμως, ἀλλ' ὄμως ὁ δρόμος ἦτο μακρὸς, ὁ δὲ καύσων ὑπερβολικὸς. Εἶχε παρέλθει ἡ συνήθης τοῦ γεύματος ὥρα ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου ἡ παππαδιά ἐπερίμενον ἀνησυχούσα μὴ χαλάσῃ τὸ φαγητόν. Ἄλλ' ὁ πεινασμένος παππᾶς τὸ εὖρεν ἐξαιρετόν καὶ τὸ ἐτίμησε κατὰ κόρον, πρὸς ἄκραν τῆς συζύγου του εὐχαρίστησιν. Συνετέλεσε δὲ καὶ τοῦτο ἴσως πρὸς αὐξήσιν τοῦ βάρους τῶν βλεφάρων του.

Ὁ μεσημβρινὸς καύσων, εὐαρέστως μετριαζόμενος ἀπὸ τὸ σκότος τοῦ δωματίου, ἡ ἄκρα σιωπή, διακοπτομένη ἀπὸ μόνην ἔξω τῶν τεττίγων τὴν μονότονον μουσικήν, ἐντὸς δὲ τῆς οἰκίας ἀπὸ τὰς ἐλαφρὰς κινήσεις τῆς παππαδιάς τοποθετοῦσης τὰ πινάκια εἰς τὴν θέσιν των, — ὁ κάματος τοῦ χορτασθέντος παππᾶ, — ὁ ἀπαλὸς ἐπὶ τοῦ

καναπέ τάπης, τὰ πάντα προσεκάλουν τὸν ὕπνον.

Μὲ ἡμίκλειστα τὰ βλέφαρα ὁ ἱερεὺς παρηκολούθει τὴν ἐργασίαν τῆς συζύγου του, ἡ δὲ ξανθή του γενεὴς μόλις ὑπέκρυπτε μειδιάμα ἀπάτου ἀγαλλιάσεως. Ἐσκέπτετο ὅτι ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν θὰ προστεθῇ κοιτὶς βρέφους εἰς τὸν κοιτῶνά των. Χθὲς μόνον ἔμαθε τὸ χαρμύσουνον μυστικόν. Ἡ παππαδιὰ τὸ ἐξεμυστηρέυθη τὴν νύκτα, εἰς τὰ σκοτεινά, συστελλομένη νὰ τὸ εἶπῃ εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Καὶ ἐνῶ ἠτένιζε τρυφερῶς τὰ νυσταλέα βλέμματα εἰς τὴν νεαράν του γυναῖκα, διέβαινον ταυτοχρόνως ἐνώπιον τῆς φαντασίας του σκηναὶ διάφοροι τοῦ παρελθόντος βίου, προσλαμβάνουσαι βαθμηδὸν μορφὴν ὄνειρου καὶ συναρμολογούμεναι ἐν τῇ ταχείᾳ αὐτῶν καὶ νεφελῶδει διελιξεί μετὰ τὴν εὐφρόσυτον συναίσθησιν τῆς παρουσίας εὐτυχίας.

Πρὸ τριῶν μόνον μηνῶν ἀπήλαυσε ὁ παππᾶ Νάρκισσος τὴν διπλὴν τιμὴν τοῦ νὰ γείνη ἱερεὺς καὶ σύζυγος. Παιδιόθεν ἐφόρει τὸ ράσον, ταχθεὶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προτοῦ εἰσέτι γεννηθῆ. Ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων οἱ πρωτότοκοι τῆς μητρικῆς οἰκογενείας του ἐγένοντο ἱερεῖς, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ἰδιοκτητοῦ μικρᾶς ἐκκλησίας τῆς Ὑπαπαντῆς, ἣτις ἦτο τὸ στόλισμα, τὸ καύχημα καὶ τὸ προσκυνητᾶριον τῆς νήσου. Ἄλλ' ὁ προκατόχος τοῦ Ναρκίσσου, καὶ θεὸς του, ἦτο κατ' ἐξαίρεσιν ἄτεκνος. Διὰ τοῦτο ὅτε ἐνύμφευσεν τὴν νεωτέραν αὐτοῦ καὶ μόνην ἀδελφὴν, ἐτέθη ὄρος ρητὸς εἰς τὸ προικοσύμφωνον, ὅτι ὁ πρῶτος υἱὸς τῆς θὰ γείνη ἱερεὺς καὶ κληρονόμος του.

Ἡ χαρὰ τῆς οἰκογενείας, ὅτε ἐγέννηθη ἄρρεν, ὑπερέβη τὴν συνήθως ἐκδηλουμένην εἰς τοιαύτας περιστάσεις, πρὸς ἀδικαιολόγητον ὑποτίμησιν τῆς ἀξίας τῶν θηλέων. Ὁ μικρὸς Νάρκισσος ἐθηλάσθη μετὰ σεβασμοῦ καθὸ μέλλων ἱερεὺς, παιγνιδιὰ του ἦσαν κομβολόγια καὶ σταυροί, ὅτε δὲ ἤρχισε νὰ ὀμιλῇ, πρῶτας λέξεις μετὰ τὰ παγκόσμια παπᾶ καὶ μαμᾶ ἐδιδάχθη νὰ ψελλίζῃ τὸ *Κύριε Ἐλέησον*. Μόλις ἠδύνατο νὰ περιπατῇ στερεῶς ὅτε ἔλαβε τὸ προνόμιον τοῦ νὰ κρατῇ τὴν λαμπάδα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ του ἱερουργούντος. Οὗτος ἐδίδαξεν εἰς τὸν μικρὸν ἀνεψιὸν του τὸ ἀλφάβητον διὰ τῶν ἐρυθρῶν ψηφίων τοῦ Ὁρολογίου, βραδύτερον δὲ τὴν ἀνάγνωσιν διὰ τῆς Ὀκταήχου. Ἄλλ' ὅμως ταῦτα πάντα δὲν περιέσπελλον τὰς πρὸς τὸ παίζειν ὀρμάς τοῦ μικροῦ ἱερωμένου, οὐδὲ τὸν ἀπήλλασσον χειροτονίας ἄλλου εἶδους ὅτε ἤρχετο μετὰ τὸ ράσον κατεσχιμένον ἀπὸ τὰς ἀναρριχῆσεις εἰς βράχους, ἢ ἀπὸ διαπληκτικισμοὺς ὑπὲρ τὸ δέον ζωηροὺς μετὰ τῶν συνηλικιωτῶν του.

Ἄμα εἰσελθὼν εἰς τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του ὁ μικρὸς ρασοφόρος ἐξενιτεύθη, διὰ

νὰ μὴ ἐξαμβλύνη ἢ πολλὴ σχέσις τὸ σέβας τοῦ ποιμανίου πρὸς τὸν ἐπίδοξον ποιμένα του. Εἰς Ἄνδρον ἰδιώτευε γέρον θεὸς τῆς μητρὸς του, ὅστις χρηματίσας ἐπίσκοπος Σαλμαθοῦντος, παρητήθη τοῦ ἱεροῦ ἀξιώματος ἀφοῦ ἀπεθησαύρισε τὰ ἀρκοῦντα ὅπως ζῆσῃ ἐν ἀνέσει τὸ λοιπὸν τοῦ βίου. Πρὸς τούτον ἀπεστάλη ὁ Νάρκισσος. Ὁ Δεσπότης τὸν προσεδέχθη εὐχαρίστως, παραχωρήσας εἰς αὐτὸν τὴν θέσιν καὶ τὸν τίτλον ἀναγνώστου. Πρὸς δικαίωσιν δὲ τοῦ πρώτου τούτου βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης, ὁ Νάρκισσος ἐξηκολούθησε τὰ μαθήματά του ὄχι μόνον εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Ἄνδρου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸν πρωτοσύγκελλον τοῦ πρῶην Σαλμαθοῦντος, ὅστις ἰδίως τὸν προήλειψε εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά.

Ἐντὸς τοιαύτης προσφυοῦς ἀτμοσφαιρας προητοιμάζετο ὁ νέος διὰ τὸ στάδιόν του. Μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν τιῶν ὁ ἀναγνώστης ἐπρόκειτο νὰ προχειρισθῆ εἰς διάκονον, ὅτε ἤλθεν εἰς Ἄνδρον ἡ εἰδήσις ὅτι ἀπεβίωσεν ὁ θεὸς του, οἱ δὲ συμπολιταὶ του τὸν προσεκάλουν πρὸς παραλαβὴν τῆς ἱεραῆς διαδοχῆς. Ἦτο νέος εἰσέτι διὰ τὰ καθήκοντα ἱερέως, ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ περιπέσῃ εἰς ξένας χεῖρας τὸ οἰκογενειακὸν προνόμιον. Ὁ πρῶην Σαλμαθοῦντος, καίτοι φέρων βαρέως τὴν στέρησιν τοῦ ἀναγνώστου καὶ μέλλοντος διακόνου του, τὸν ἔστειλε μετὰ τὴν εὐχὴν του εἰς τὴν πατρίδα πρὸς εὐρεσιν νύμφης πρὸ τοῦ τὸν χειροτονήσῃ.

Τοῦτο οὐδαμῶς δυσπρόσθετον οὔτε ἐδυσκόλευε τὸν Νάρκισσον, καθόσον ἡ ἐκλογὴ ἦτο ἐκ τῶν προτέρων ὠρισμένη. Ἐκ βρεφικῆς σχεδὸν ἡλικίας ἐθεώρει τὴν Ἀρετοῦλαν ὡς μέλλουσαν γυναῖκά του. Οἱ γονεῖς τῶν δύο παιδιῶν ἐπεκυρώσαν παιδιόθεν τὸ συνοικέσιον, κατὰ τὸ ἥμισυ παίζοντες καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ σπουδάζοντες, ἀλλ' ὁ μικρὸς Νάρκισσος παρεδέχθη ἐξ ἀρχῆς τὸ σπουδαῖον μόνον μέρος τῆς ὑποθέσεως, ὅτε δὲ ἀνεχώρησεν εἰς Ἄνδρον ἀντήλλαξε μετὰ τῆς μικρᾶς συμπαικτρίας του ὑπόσχεσιν ἀμοιβαίας πίστεως.

Μετὰ ὀκτῶ ἐτῶν ἀπουσίαν εὔρε τὴν Ἀρετοῦλαν μεταβληθεῖσαν εἰς νεῖαν κομψὴν καὶ ὠραίαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ξανθὴ κεφαλὴ τοῦ Ναρκίσσου δὲν ἠλαττοῦτο ὠραιότητος ὑπὸ τὸν μαῦρον σκοῦφον τοῦ ἀναγνώστου. Ὁ συνοδεύσας τὸν γαμβρὸν Δεσπότης νύλόγησε τὸν γάμον, ἔχειροτόνησε τὸν νεανίαν διάκονον καὶ πρεσβύτερον, καὶ ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Ἄνδρον.

Πρὸ τριῶν ἤδη μηνῶν ὁ Νάρκισσος ἦτο ἱερεὺς, τὰ πάντα δ' ἔβαινον κατ' εὐχὴν. Οἱ χωρικοὶ ἐφέροντο πρὸς τὸν ἐφημέριόν των μετὰ σέβας ἀνώτερον τοῦ ὀφειλομένου εἰς τὴν ἡλικίαν του, ἡ σύζυγός του προητοιμάζε τὸν διάδοχον, οἱ ἀγροὶ του προεμήνυον εὐκαρπίαν, αἱ πρόσοδοι τῆς ἐκκλησίας δὲν ἠλαττώθησαν. Τί ἄλλο ἠδύνατο νὰ ἐπιθυμήσῃ; Καὶ ὅμως ἡ εὐτυχία του δὲν ἦτο ἐντελής.

Τὴν ἐπεσκίαζε μία μεγάλη καὶ διαρκὴς ἀνησυχία. Ὁ ἱερεὺς παραμυθεῖ τοὺς ψυχorraγoῦντας καὶ κηδεύει τοὺς νεκροὺς! Ἴδου ἡ σκίεψις ἡ ὁποία τὸν ἐβασάνιζε, τὸ νέφος τοῦ ὁποίου ἡ σκιά ἐμαύριζε τὸν φαιδρὸν ἄλλως ὀρίζοντα τοῦ βίου του.

Ὁ τρόμος τοῦ θανάτου τὸν κατεῖχεν ἀφότου τὸν ἔφερον, μικρὸν ἔτι, ν' ἀσπασθῆ τὰ κλειστὰ ψυχρὰ βλέφαρα τοῦ νεκροῦ πατρός του. Ἀληθῶς παρευρέθη εἰς πολλὰς κηδείας ἔκτοτε. Ζῶν πλησίον ἱερέων πάντοτε, ἀνατραφεὶς οὕτως εἰπεῖν ἐν τὸς τῆς ἐκκλησίας, πῶς ἠδύνατο νὰ μὴ παρακολουθῆ καὶ νὰ μὴ λαμβάνῃ καὶ οὗτος τὸ μέρος του εἰς τὰς νεκρωσίμους τελετάς; Ἀλλ' ὅμως εὗρισκε πάντοτε τὸν τρόπον νὰ ὑπεκφυγῆ τὴν θέαν τοῦ θανάτου. Προσηλῶν τὰ ὄμματα εἰς τὴν λαμπάδα ἢ εἰς τὸ ψαλτήριον τὸ ὁποῖον ἐκράτει, κρυπτόμενος τὸ κατὰ δύναμιν ὀπισθεν τῶν ὑψηλοτέρων ἡμηλικῶν του, ποτὲ δὲν ἀνύψωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὸ ἄπνουν τοῦ νεκροκραθβάτου φορτίου, ποτὲ δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὴν σπαραξικάρδιον πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας πρόσκλησιν τοῦ νὰ δώσωσι τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν εἰς τὴν σάρκα ἐξ ἧς ἀπεχωρίσθη ἡ ψυχή.

Ἀλλ' ὅμως πῶς ἠδύνατο, γενόμενος ἱερεὺς νὰ ἀποφύγῃ ἐφεξῆς τῆς ἀποσυνθέσεως τὴν ἐπαφήν; Ἡσθάνετο ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξοικειωθῆ πρὸς τὸ ἀπαίσιον θέαμα. Ἐξωμολόγησεν εἰς τὸν Δεσπότην τοὺς φόβους του, ἐξεμυστηρεύθη τοὺς ἐνδοιασμοὺς του, ἀπεκάλυψε τὴν ἀδυναμίαν του, ἀλλ' ὁ γέρον τὸν ἐνούθητσε, τὸν ἐπέπληξε, τὸν ἐνεθάρρυνε, τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι θὰ συνειθίσῃ καὶ αὐτὸς καθὼς τόσοι ἄλλοι εἰς τὴν φρίκην τοῦ θανάτου, ἀνύψωσε τὸ φρόνημά του ὑποδεικνύων τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἱερέως παρὰ τὴν κοίτην τοῦ ἀποθνήσκοντος καὶ τὸν λάκκον τοῦ τεθνεῶτος. Ὁ Νάρκισσος ἐπέισθη. Ἐπέισθη, ἀλλ' ὁ φόβος δὲν ἐξέλιπεν. Ἐπὶ τρεῖς ἡδὴ μῆνας, ὀψέποτε ἤρχετό τις πρὸς ἐπίσκεψίν του, ἔτρεμε μὴ ἔρχεται φέρων ἀγγελίαν θανάτου. Μέχρι τοῦδε διέφυγε τὴν φοβερὰν δοκιμασίαν, ἀλλ' ἐσκίεπτετο ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραταθῆ ἐπὶ πολὺ ἢ μὴ ἐμφάνις τοῦ θανάτου εἰς τὴν νῆσόν του. Καὶ τῶρα ἐνῶ κατέβαινε γλυκὺς ὁ ὕπνος εἰς τὰ βλέφαρά του, μεταξύ τῶν εὐαρέστων εἰκόνων ὅσαι ἐπλανῶντο ὡς σκιαὶ ὀνείρων ἐνώπιόν του, ἀνεμιγνύοντο καὶ σκηναὶ ὀδυνηραὶ ἐπιθανάτου ἐξομολογήσεως.

Ἀλλὰ βαθμηδὸν αἱ εἰκόνες αὐταὶ ἐθολώθησαν πᾶσαι καὶ ἀπεσβέσθησαν, τὰ ἡμικλειστὰ βλέφαρά του ἐκλείσθησαν ἐντελῶς, ἡ χεὶρ ἔπεσε βαρεῖα ἐπὶ τοῦ τάπητος, ἡ παρεὶα ἐβυθίσθη εἰς τὸ προσκέφαλον, καὶ ἐντὸς τοῦ σκιεροῦ καὶ ἡσύχου δωματίου ἀντήχησεν ἰσχυρὰ καὶ ἰσόχρονος ἡ ὑγιὴς ἀναπνοὴ τοῦ ἀποκοιμηθέντος ἱερέως.

Ἡ παππαδιά ἐντούτοις ἀπετελείωσε τὴν ἐργασίαν της καί, βαίνουσα ἀκροποδητή, διὰ νὰ

μὴ ταραξῆ τὸν ἄνδρα της, μετέβη εἰς τὸν κοιτῶνα καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθε φέρουσα μικρὸν δέμα. Ἐκάθισεν εἰς τὸ παρὰ τὴν σβεστὴν ἐστίαν σκαμνίον, ἤνοιξε τὸ δέμα καὶ ἠπλωσεν ἐπὶ τῶν γονάτων της τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ περιεχόμενα. Ἦσαν βρεφικὰ ἐνδύματα, δανεισθέντα ὡς δείγμα διὰ τὰ ἐργόχειρα εἰς τὰ ὁποῖα ἐσκόπευε ν' ἀφοσιωθῆ ἐφεξῆς. Καὶ τὰ ἐβλεπεν ἡ παππαδιά μετὰ πόθου, καὶ τὰ παρετήρει μετὰ βραδύτητος εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεκρύπτετο ἄλλο αἶσθημα ἢ ἡ περὶ τὴν ἐπεξεργασίαν των προσοχή. Καὶ διακόπτουσα τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐνδυμάτων, ἔστρεφεν ἐν τῷ μεταξύ τὸ βλέμμα καὶ ἐβλεπε ῥεμβάζουσα τὸν ἡσύχως κοιμώμενον σύζυγόν της.

Ἦχος βημάτων βαρέων προχωρούντων πρὸς τὴν οἰκίαν διέκοψεν αἴφνης τὴν ἔξω ἡσυχίαν. Τὰ βήματα διεκόπησαν πρὸ τῆς θύρας, καὶ τὸ ἄνω φύλλον αὐτῆς, ὑπέκρινε εἰς πῆσιν χειρὸς ὠθοῦσης ἐξωθεν, ἔτριξεν ἐλαφρῶς καὶ ἠνοιχθῆ κατὰ τὸ ἥμισυ. Τὸ φῶς εἰσηλθὲν ἄφρονον ἐντὸς τοῦ δωματίου, ἡ ἀναπνοὴ τοῦ ἱερέως μετέβαλλε ῥυθμὸν, ἀλλ' ὅμως δὲν ἔπαυσεν ἀντήχουσα, ἡ δὲ παππαδιά στρέψασα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ ἀνοιχθὲν θυρόφυλλον, ἔθεσε τὸ δάκτυλον εἰς τὰ χεῖλη ὅπως ἐπιβάλη σιωπὴν εἰς τὸν ἀνοιζαντα.

Ἐντὸς τοῦ φωτεροῦ τετραγώνου, τοῦ σχηματισθέντος διὰ τοῦ ἀνοιγματος τοῦ ἄνω μέρους τῆς θύρας, προέκυπτε τὸ στήθος καὶ ἡ κεφαλὴ γέροντος χωρικοῦ. Τὸ παλαιὸν φέσιόν του περιέδεε μανδηλίον βαμβακερὸν, τοῦ ὁποίου αἱ λευκαὶ ἄκραι ἐκρέμαντο ὀπισθεν πρὸς προφύλαξιν τοῦ ρυτιδωμένου αὐχένος του. Ἰπὸ τὸ φέσιον ἔλαμπον οἰζωηροὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ σκιαζόμενοι ἀπὸ δασείας πολιᾶς ὄφρυς. Ὁ ἰδρῶς ἔσταζεν ἀπὸ τοὺς κροτάφους του. Διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐκράτει ῥάβδον στηριζομένην ἐπὶ τοῦ ὤμου του, ἀπὸ δὲ τὴν ἄκραν τῆς ῥάβδου ἐκρέματο ἐπὶ τῶν νώτων του καλάθιον σκεπασμένον μὲ φύλλα λαχάνων.

Ἡ παππαδιά ἐγερθεῖσα ἐπλησίασεν ἀψοφητὶ πρὸς τὴν θύραν.

— Καλὴ ἡμέρα, Γεροθανάση, ἐψιθύρισε. Ὁ παππᾶς κοιμᾶται.

— Τὸ βλέπω, παππαδιά μου, ἀπεκρίθη ὁ γέρον, προσπαθῶν ἀνεπιτυχῶς νὰ καταβιβάσῃ εἰς ψιθυρισμὸν καὶ οὗτος τὸν ἦχον τῆς βραγχώδους φωνῆς του. Τὸ βλέπω, ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔξυπνήσῃ.

— Τί τρέχει; Τί τὸν θέλεις;

— Δὲν τὸν θέλω ἐγώ, δόξα σοι ὁ Θεός! Ὁ λεπρὸς τὸν θέλει.

— Κύριε ἐλέησον! ὁ λεπρὸς! ἐπανεῖλαθεν ἡ παππαδιά.

Καὶ ἀνελογίσθη διὰ μιᾶς τοὺς φόβους τοῦ συζύγου της, — τὴν φρίκην τοῦ ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὸν λεπρὸν τὴν ἐξάσκησιν τῶν δυσχερῶν καθηκόντων του, — καὶ τὴν ἀπόστασιν ἕως εἰς τὸ ἄλλο

ἄκρον τῆς νήσου, ὅπου ὁ δυστυχῆς ἐκεῖνος διήρ-
χετο τὸν ἔρημον βίον, — καὶ τὸν πολὺν καύσωνα
τῆς θερινῆς ἐκείνης ἡμέρας.

— Ἐτελείωσαν, μοῦ φαίνεται, τὰ ψωμιά του,
ὕπελαβεν ὁ χωρικός.

— Κύριε ἐλέησον, ἐπανάλαβεν ἡ παππαδιά,
μὴ εὐρίσκουσα ἄλλας λέξεις πρὸς ἔκφρασιν τῆς
ἀδημονίας της, καὶ στρέφουσα τὰ ἀνήσυχα βλέμ-
ματα πρὸς τὸν καναπέν.

Ὁ ἱερεὺς ἤκουσε τὰ πάντα, ἀλλὰ τὰ ἤκου-
σεν ὡς εἰς ὄνειρον. Τὸ ἀνοιγμα τῆς θύρας διέ-
κοψε τὸν ὕπνον του, ἀλλ' αἰ αἰσθήσεις του ἔμε-
νον εἰσέτι εἰς νάρκωσιν, αἱ δὲ ἰδέαι συνωθοῦντο
συγκεχυμέναι καὶ ἄνευ σειρᾶς ἐντὸς τῆς κεφαλῆς
του. Εἶδε διὰ τῶν κλειστῶν βλεφάρων τὸ χυθὲν
ἐντὸς τοῦ δωματίου φῶς, ἤκουσε τὴν γυναῖκά
του προσαγορεύουσαν τὸν Γεροθανάσην, ἤκουσεν
ὅτι ὁ λεπρὸς τὸν θέλει. . . Ἄλλ' ἡ τελευταία
τοῦ γέροντος φράσις καὶ τὸ δεύτερον τῆς συζύ-
γου του «Κύριε ἐλέησον» τὸν ἀφύπνισαν ἐν-
τελῶς.

Ἀνέκυψε τὴν κεφαλὴν, κατεβίβασε τοὺς πό-
δας, καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ καναπέ, μὲ τὰς δύο
χεῖρας στηριζομένας ἐπὶ τοῦ τάπητος, μὲ τὰ
βλέμματα προσηλωμένα πρὸς τὴν θύραν καὶ
τὰ χεῖλη ἡμιανοικτά, ἔμενεν ἀκίνητος καὶ σιω-
πηλός. Ἐσκέπτετο ἄρα γε; Ὅχι, δὲν ἐσκέπτετο,
ἀλλ' ἐφαντάζετο ὅτι βλέπει ἐνώπιόν του τὴν ἐλε-
εινὴν καλύβην ἐπὶ τῶν βράχων, ὑπεράνω τῆς
θαλάσσης, ὅπου πρὸ ἐτῶν πολλῶν, ὠθούμενος
ὑπὸ παιδικῆς περιεργείας, ἐπλησίασε διὰ τὰ ἴδη
τί ἐστὶ λεπρός. Ἐφαντάζετο ὅτι βλέπει τὸν δυσ-
τυχῆ τῆς καλύβης κάτοικον, καθὼς τὸν εἶδε
τότε καθήμενον κατὰ γῆς εἰς τὴν σκιὰν μιᾶς
κένδρου, καθαρίζοντα χόρτα ἄγρια ἐντὸς τῆς πη-
λίνης χύτρας του καὶ στρέφοντα μετ' ἀπορίας
τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν μικρὸν ρασσοφόρον. Ἄνε-
πόλει πῶς, ὅτε εἶδε τὴν ἀποτρόπαιον ἐκείνην
μορφήν, ρίγος φρίκης τὸν κατέλαβε καὶ ἔφυγε
δρομαῖος πρὸς τοὺς συντρόφους του, οἵτινες ἀ-
τολμότεροι τὸν ἐπερίμενον μακρὰν τῆς κα-
λύβης. . .

— Νὰ μὲ συμπαθήσης, παππᾶ μου, εἶπεν ὁ
Γεροθανάσης. Σ' ἐξύπνησα. Ἄλλὰ ψυχομαχεῖ ὁ
λεπρὸς καὶ σὲ θέλει, καὶ εἶναι πολὺς ὁ δρόμος
ἕως ἐκεῖ. Ἴσως δὲν τὸν προφθᾶσης.

Ὁ παππᾶ Νάρκισσος ἠγέρθη.

— Παππαδιά, εἶπεν, ἡ δὲ φωνὴ του ἔτρεμεν
ὀλίγον. Τὸ καλυμμαῦχι καὶ τὸ ράσον μου.

Ἐπῆκουσεν ἐκείνη σιωπῶσα καὶ ἔφερον ἐκ τοῦ
κοιτῶνος τὰ ζητηθέντα.

— Δὲν θὰ κάμης πεζὸς τόσον δρόμον, παπ-
πᾶ μου, ὑπέλαβε θωπευτικῶς.

— Ὅχι, ὄχι, εἶπεν ὁ Γεροθανάσης. Πηγαίνω
νὰ εὕρω κτῆμα κ' ἔρχομαι ἀμέσως νὰ τὸν πάρω.

— Θὰ ἔλθης μαζῆ μου; ἠρώτησεν ὁ ἱερεὺς.

— Καὶ βέβαια!

Ὁ γέρον ἀνεχώρησεν ἐσπευσμένως πρὸς εὐ-
ρσειν κτήματος, ὡς ὀνομάζουον εὐφῆμως τὰ
κτῆνη των οἱ νησιῶται.

— Ἴδὲ, ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς πρὸς τὴν σύζυγον
του ἐνῶ ἐνίπτε τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον εἰς
τὸν νεροχύτην. Ἴδὲ, ὁ Γεροθανάσης εἶδε τὸν
λεπρὸν καὶ τὸν ἐβοήθησε, ἔρχεται πεζὸς ἀπ'
ἐκεῖ, καὶ εἶναι πρόθυμος νὰ κάμῃ πάλιν τὸν
δρόμον μαζῆ μου. Διατί; Χάριν φιλάνθρωπίας.
Κ' ἐγὼ συλλογίζομαι τὴν φρίκην τοῦ νὰ παρα-
σταθῶ εἰς τὸ ψυχομαχητὸν ἐνὸς χριστιανοῦ; Θὰ
διστάσω ἐνῶ πρόκειται περὶ ἐκτελέσεως τοῦ κα-
θήκοντός μου;

Ἡ παππαδιά τὸν ἤκουε προσπαθοῦντα διὰ
τῶν λόγων τούτων νὰ ἀνυψώσῃ τὸ θάρρος του,
ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα νὰ προσθέσῃ τι καὶ αὐτῆ πρὸς
ἐνίσχυσίν του. Ἐπρόσφερον ἐν σιωπῇ τὸ προσό-
ψιον εἰς τὸν ἄνδρα της, ἐκεῖνος δὲ ἐσπογγίσθη,
ἐφόρεσε τὸ ράσον, ἔθεσεν ἐπὶ κεφαλῆς τὸ καλυμ-
μαῦχιον, ἐφίλησε τὴν σύζυγόν του εἰς τὸ μέτω-
πον καὶ ἐξῆλθε κρατῶν εἰς χεῖρας τὰ κλειδιά
τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ οἰκία τοῦ ἱερέως ἔκειτο, τελευταία καὶ ἀ-
πομεμονωμένη, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ἀποτόμου
κορυφῆς, τῆς ὁποίας τὰ πλευρὰ κατεῖχον αἱ λοι-
παὶ οἰκοδομαὶ τοῦ χωρίου, ὑπερκείμεναι ἀλλήλων.
Εἰς τὸ μέσον περὶπου αὐτῶν ἦτο ἡ μικρὰ ἐκ-
κλησία τῆς Ὑπαπαντῆς, κτίριον παλαιὸν Βυ-
ζαντινοῦ ρυθμοῦ, μὲ τροῦλον πυργοειδῆ ὑψούμενον
ὑπεράνω τῶν πέριξ ταπεινῶν οἰκιῶν. Ἀπὸ τὴν
οἰκίαν τοῦ ἱερέως μέχρι τῆς ἐκκλησίας ἡ στενὴ
λιθόστρωτος ὁδὸς ἀνέβαινεν ἐλικοειδῶς, ὁ δὲ ἡ-
λιος, ἀκτινοβολῶν κατὰ κάθετον, ἀποκαθίστα κα-
τὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν κοπιωδεστέ-
ραν τοῦ συνήθους.

Τὰ παράθυρα τῶν ἐκατέρωθεν οἰκίσκων ἦσαν
κλειστά, ποῦ καὶ ποῦ ὅμως τὸ ἄνω φύλλον τῆς
θύρας ἦτο ἀνοικτόν, ὁ δὲ οἰκοδεσπότης, ἡ καὶ ἡ
σύζυγός του, στηρίζοντες τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ
κλειστοῦ κάτω φύλλου ἐφαίνοντο περιμένοντες
τὴν διάβασιν τοῦ ἱερέως. Ὁ Γεροθανάσης δια-
βαίνων διέδωκε τὴν εἰδῆσιν ὅτι ὁ λεπρὸς ἀποθνή-
σκει. Καὶ ἔχαιρέτα ὁ ἱερεὺς τοὺς χωρικούς. «— Κα-
λὴ ἡμέρα Κύρ Γιάννη. — Ὡρα καλὴ, κυρὰ Θά-
ναϊνα. — Ἡ εὐχὴ σου, παππᾶ μου.»

Προφανῶς εἶχον πάντες διαθέσιν δι' ἐκτενε-
στέραν συνδιάλεξιν, ἀλλ' ὁ παππᾶς ἐβιάζετο. Ἀ-
νῆλθεν ἰδρωμένος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἤνοιξε τὴν
θύραν, εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ δροσεροῦ ναοῦ, ἔλαβεν
εὐλαβῶς ἐκ τοῦ ἀναιμάκτου θυσιαστηρίου τὸ ἱε-
ρὸν τῆς θείας μεταλήψεως σκεῦος καὶ τὸ εὐχολό-
γιόν του, τὰ ἐτύλιξεν ἐντὸς τοῦ περιτραχηλίου
του, περιέδεσε τὸ περιτραχήλιον ἐντὸς μαύρης λι-
νῆς ὀθόνης καὶ ἐξῆλθε.

Ἐκλείε μόλις τὴν θύραν τῆς Ἐκκλησίας ὅτε

ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Γεροθανάση παροτρύνοντος τὸ κτῆμα. Τὸ ζῶον δὲ ἐφαίνετο πρόθυμον εἰς ἐκδρομὴν ἐντὸς τοῦ καύσανος. Ὁ ἱερεὺς προέβη εἰς προὔπαντήσιν του, τὸ ἐθώπευσε, ἀνέβη εἰς τὴν ῥάχην του ἀφοῦ ἐναπέθεσεν ἀσφαλῶς τὸ δέμα ἐντὸς τοῦ κόλπου του, καὶ ἤρχισεν ἡ πορεία. Ὁ γέροντος χωρικός παρηκολούθει πείζος.

Πλειότεραι θύραι ἦσαν ἤδη ἀνοικταί, οἱ δὲ εὐσεβεῖς χωρικοί, γνωρίζοντες τίεφερον ἐντὸς τοῦ κόλπου ὁ ἱερεὺς, ἐσταυροκοποῦντο ἐνῶ διήρχετο. Εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας του ἐπερίμενον ἡ παππαδιά, σιαύζουσα διὰ τῆς χειρὸς τοὺς ὀφθαλμούς της. Μειδιάμα εὐφρόδουν ἐπέλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἱερέως. Ἐκράτησε τὸ ζῶον πρὸ τῆς θύρας καὶ ἠθέλησε ν' ἀποτεινῆ τὸν λόγον πρὸς τὴν σύζυγόν του, ἀλλὰ δὲν ἀνήρχοντο κί λέξεις εἰς τὰ χεῖλη του. Οὔτε ἐκείνη ἐπρόφερε λέξιν, ἐνῶ τὸν ἠτένιζε τρυφερῶς προσπαθοῦσα νὰ μειδιάσῃ. Ὁ παππᾶ Νάρκισσος ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν πρὸς ἀποχαιρετισμὸν, ἐκτύπησε τὸν λαιμὸν τοῦ ὄνου διὰ τοῦ σχοινίου τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευεν ἀντιχαλινοῦ, καὶ ἐπροχώρησε μετὰ τοῦ γέροντος. Τὸ βεβιασμένον μειδιάμα τῆς παππαδιάς ἐσβέσθη ἅμα εἶδε τὴν συνοδίαν ἀπομακρυνομένην, καὶ διὰ τοῦ ἀντίχειρος ἀπέμαζεν ἐν δάκρυ ἐκ τῶν βλεφαρίδων της.

Ὁ δρόμος ἐξηκολούθει καταβαίνων ἀναμέσον τῶν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ χωρίου ἀγρῶν καὶ ἀμπελώνων, ἔπειτα ἀνέβαινε πάλιν, διασχίζων πυκνὸν ἐλαιῶνα, μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ἀπέναντι λόφου, ὅπου τρεῖς ἀνεμόμυλοι ἐπερίμενον πνοὴν ἀέρος ὅπως κινήσωσι τοὺς ἤδη ἀργοὺς ἰστιοφόρους τροχοὺς των. Ἐκειθεν ἠπλοῦτο εὐρὺ ὁροπέδιον κατωφερές, ἀπολήγον εἰς βράχους ἀποκρήμους πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς νήσου. Ἡ ὁδὸς ἦτο τραχεῖα καὶ ἀπεριποίητος, ἀλλὰ καὶ ὁ Γεροθανάσης καὶ τὸ κτῆμά του ἐφάνοντο συνεηθισμένοι εἰς τὰς πέτρας, αἵτινες ἐπήυξαν τὸ δύσβαστον τοῦ ἐδάφους. Τοῖχοι χαμηλοί, ξηροτρόχαλοι, ἀνευ πηλοῦ ἢ ἀσβέστου, ἐχώριζον ἐκαστέρωθεν τοὺς ἀμπελώνας. Καθόσον δὲ ἡ ὁδὸς ἀπεμακρύνετο, διεδέχοντο τοὺς ἀμπελώνας ἀγροὶ θηρισθέντες ἤδη. Πέραν τῆς καλλιεργημένης ἐκτάσεως, ἀριστερόθεν μὲν τὸ ὁροπέδιον ἀνυψούμενον ἐσχηματίζε σειρὰν λόφων θαμνοσκεπῶν, δεξιόθεν δὲ ἐκλινε βαθμιαίως πρὸς τὴν παραλίαν, καὶ ἡ κυανῆ τοῦ Αἰγαίου θάλασσα ἐξηπλοῦτο ἐκεῖθεν ἀπέραντος, ποικιλλομένη ἀπὸ τὰ ἀπέχοντα βουνὰ τῶν ἄλλων νήσων.

Ἦτο ἀληθῶς ὠραῖον τὸ θέαμα, ἀλλ' ὁ ἱερεὺς δὲν τὸ ἐβλεπε. Ὁ νοῦς του ἦτο ἀλλαχοῦ προσηλωμένος. Οἱ φόβοι, τοὺς ὁποίους ἡ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Γεροθανάση εἶχον κατ' ἀρχὰς περιστελεῖ, ἐπανήρχοντο καὶ πάλιν ἐντὸς τῆς ψυχῆς του. Αἱ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως προετοιμασίαι, ἡ παρουσία τῶν χω-

ρικῶν εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν των, ἡ θεὰ τῆς συζύγου του, εἶχον ὅπωςδῆποτε ἀναστηλώσει τὴν κλονιζομένην καρδίαν του. Ἀλλὰ τώρα εἰς τὴν ἐρημίαν τῆς ἐξοχῆς, ἐν τῷ μέσῳ τῆς σιωπῆς τὴν ὁποίαν ἐφαίνετο ἐπιτείνων ὁ διπλοῦς κρότος τῶν πετάλων τοῦ ζώου του καὶ τῶν βημάτων τοῦ γέροντος χωρικοῦ, ἐνῶ ὁ ἥλιος ἔκαιε τοὺς ὤμους του, εἰκόνες ἀπαίσιοι ἐξετυλίσσοντο καὶ πάλιν ἐνώπιον τῶν ἀφρημένων ὀφθαλμῶν του. Ἐπροσπάθει διὰ τῆς σκέψεως νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν φαντασίαν του, ἀλλ' ἡ σκέψις δὲν ἴσχυεν. Ἐφοβεῖτο, ἐφοβεῖτο ὁ δυστυχῆς!

Δὲν εἶχεν εἰσέτι ὁμιλήσει, ἀλλ' οὐδ' ὁ συνοδοιπόρος του διέκοψε τὴν σιωπὴν. "Ὅτε περιπατεῖ τις ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἐπὶ ἐδάφους δυσκόλου, ἀκολουθῶν μάλιστα τὸ βᾶδισμα ζώου εὐρώστου, δὲν θεωρεῖ συνήθως τὴν περίστασιν ἀρμόδιον πρὸς συνομιλίαν καὶ ἂν ἔτι δὲν ἔχει τὴν ἡλικίαν τοῦ Γεροθανάση. Ἐπὶ τέλους ὁ ἱερεὺς ἀνέκλυψεν ἐκ τῶν ζοφερῶν ρεμβασμῶν του. Ἦκουσε τὸν γέροντα ὀπισθὲν του ἀσθμαίνοντα καὶ σύρας πρὸς τὸ στῆθος του τὸ σχοινίον ἐκράτησε τὸν ὄνον. Ὁ χωρικός ἐσπευσε τὸ βῆμα καὶ ἦλθε πλησίον του.

— Τί ἐπαθες, παππᾶ μου; Τί στέκει;

— Θὰ καταίθω ν' ἀναίθης σύ, καὶ ὅταν κουρασθῶ ἀλλάζομεν.

— Καλέ, τί λόγος! Νὰ καθήσω ἐγὼ καὶ νὰ περιπατῆς ἐσὺ!

— Εἶσαι κουρασμένος, γέρο μου.

— Ἐγὼ κουρασμένος! Βαστοῦν ἀκόμη τὰ κόκαλά μου κ' ἔννοια σου! Ποῦ ἤκουσθη νὰ περιπατῆ ὁ παππᾶς μὲ τ' ἄγια καὶ νὰ πηγαίη ἐμπρὸς ὁ ἀγωγιάτης μὲ τὸ κτῆμα. Ἐμπρὸς!

Τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπεδέχετο περαιτέρω συζήτησιν. Ὁ ὄνος ὑπέικων καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν πίεσιν τῆς φωνῆς τοῦ γέροντος καὶ εἰς τὴν διὰ τοῦ γρόνου του ἐπικύρωσιν τοῦ ἐφανθηθέντος Ἐμπρός, ἐπανέλαβε ζωηρῶς τὴν πορείαν του. Ἀλλ' ὁ ἱερεὺς ἐχαλινώσε τὴν ὁρμὴν του διὰ ν' ἀκολουθῆ μετὰ πλειότερας ἀνέσεως ὁ πεζὸς γέροντος καὶ διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν μετ' αὐτοῦ συνομιλίαν.

— Θὰ τὸν προφθάσωμεν ζωντανόν; Τί λέγεις;

— Τί νὰ σοῦ πῶ; Ὁ ἄνθρωπος εἶνε εἰς τὰ ἐσχατὰ του.

— Πῶς τὸν ἄφησες; Πῶς ἦτο;

— Πῶς νὰ εἶναι; Ὡσὰν ἄνθρωπος ὁποῦ ψυχομαχεῖ.

Τοῦτο ἤθελε νὰ μάθῃ ὁ ἱερεὺς: Πῶς εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὅτε ψυχομαχεῖ, ἀλλ' ἡ ἀπόκρισις τοῦ χωρικοῦ δὲν τὸν ἐφώτισε. Ἐπεθύμει ν' ἀκούσῃ περιγραφόμενον τὸ θέαμα τὸ ὁποῖον ἀπετροπιάζετο προτοῦ τὸ ἴδῃ. Ἦλπιζεν ὅτι ἡ ἐκ τῶν προτέρων περιγραφή ἤθελεν ἐξοικειώσει αὐτὸν πρὸς ὅ,τι παιδίθεν ἐφαντάζετο μετὰ φρίκης. Καὶ ἐπάλαυνεν ἐντὸς τῆς ψυχῆς του τὸ ἀνόητον αἶσθημα τοῦ φόβου πρὸς τὸ εὐγενὲς αἶσθημα τοῦ

καθήκοντος. Ἡ ἀδιαφορία μετὰ τῆς ὁποίας ὁ γέρον ὠμίλει περὶ τῆς ἀγωνίας τοῦ θανάτου, ἡ προθυμία μεθ' ἧς ἐπανήρχετο πρὸς τὸν ψυχορραγοῦντα λεπρόν, ἐπηύξανον τὴν ἐνδόμυχόν του ἐντροπὴν διὰ τὴν ἀτολίαν του.

— Διατί ἤλθες μαζῆ μου, ἠρώτησε μετὰ τινα σιωπὴν. Διὰ νὰ μὲ συντροφεύσης ;

— Καὶ διὰ τοῦτο. Ἄλλ' ὅχι τόσο διὰ τοῦτο, ὅσον διὰ νὰ τὸν παρασταθῶ εἰς τὰ τέλη του. Ἐσὺ, παππᾶ μου, νὰ τὸν μεταλάβῃς καὶ ἔπειτα νὰ φύγῃς. Ἐγὼ θὰ μείνω. Ὅλην του τὴν ζωὴν τὴν ἐπέρασεν ἔρημος καὶ μόνος, ἄς ἔχῃ ἓνα χριστιανὸν εἰς τὸ πλευρόν του ἐνῷ ἀποθνήσκει, ὁ κακόμοιρος !

— Εἶσαι ἀλήθεια καλὸς χριστιανός, Γεροθανάση. Ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλογήσῃ ! Ἀλλὰ τὸ χρέος τοῦτο εἶναι ἰδικόν μου, καὶ θὰ τὸ ἐκτελέσω ἐγώ. Ἐγὼ θὰ τοῦ κλείσω τὰ βλέφαρα.

Καὶ ἤσθάνθη τὸν λάρυγγά του στενούμενον ὑπὸ συγκινήσεως.

Ἐξηκολούθησαν ἐν σιωπῇ τὴν ὁδοιπορίαν. Ἡ ὁδὸς δὲν ἐφράσσετο πλέον ἐκατέρωθεν ὑπὸ τοίχων, ἀλλὰ διέσχιζε θάμνους σχοίνων καὶ κομάρων καταβαίνουσα πρὸς τὰ ἀπόκρημα τῆς νήσου παράλια. Ἐντὸς ὀλίγου ἔκαμψε πρὸς τ' ἀριστερὰ παρὰ τὰς ὑπερείας γυμνοῦ λοφίσκου καὶ εἶδε μακρόθεν ὁ ἱερεὺς μίαν κέδρον ἐκεῖ μονήρη, ὑπὸ δὲ τὴν σκιάν της τοὺς τοίχους τῆς καλύβης τοῦ λεπροῦ.

Πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ὑπὸ τοὺς κλῶνας τῆς κέδρου ἐκείνης εἶδε ὁ Νάρκισσος τὸν δυστυχῆ ἐρημίτην, ὅστις πρὸ πολλῶν καὶ τότε ἐτῶν κατώκει ἐκεῖ. Εἰς τὴν ἐσχατιὰν ἐκείνην τῆς νήσου, μόνος, ἔρημος, μακρὰν πάσης κοινωνίας ἀνθρώπων, διήλθε τὸν βίον φέρων τὸ βάρος προγονικῆς συμφορᾶς, ἀνεύθυνος αὐτός, ζῶν ἄνευ ἐλπίδος, ἄνευ παρηγορίας, ἄνευ σκοποῦ. Ὀρφανός, ἄκληρος, ἄπορος, κατελήφθη νεώτατος ἔτι ὑπὸ τῆς βδελυρᾶς νόσου. Οἱ ἡμόχωροί του τὸν ἠνάγκασαν νὰ ὑποβληθῆ εἰς ἀπομόνωσιν, ἀναλαβόντες τὴν ὑποχρέωσιν τῆς συντηρήσεώς του.

Δὲν ἦτο βεβαίως ὑπέρογκον τὸ βάρος, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβεν ἡ κοινότης τῆς νήσου. Ὁ Γεροθανάσης, τοῦ ὁποίου οἱ ὀλίγοι ἀγροὶ ἔκειντο πέραν τῆς καλύβης τοῦ λεπροῦ, ἀνεδέχθη τὴν μεταφορὰν τῆς ἐβδομαδιαίας προμηθείας ἄρτου. Ἀλλὰ δὲν περιωρίσθη εἰς τοῦτο ἡ ἀγαθότης τοῦ φιλανθρώπου χωρικοῦ. Ἐβόηθη τὸν ἄθλιον ἐρημίτην εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ μικροῦ κήπου του ἐπισκευάζων τὰ ἐργαλεῖά του, προμηθεύων σπόρους, δίδων συμβουλὰς. Ἐμενε συνομιλῶν μὲ τὸν ἀσθενῆ, ἐξοικειωθείς ἐκ τῆς μακρᾶς συνηθείας πρὸς τὸ ἀπεχθές νόσημά του. Καὶ τὸν ἐπερίμενεν ὁ λεπρός, μετρῶν τὰς ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας μέχρι τῆς προσεχοῦς ἐπισκέψεως. Ὁ Γεροθανάσης ἦτο ὁ μόνος σύνδεσμος μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου. Οὐδεὶς ἄλλος τὸν ἐπλησίαζε. Ἐὰν χωρικός

τις διέβαιναν ἐκεῖθεν, τὸν προσηγόρευεν ἐνίοτε μακρόθεν, ἐναπέθετεν ἴσως ἐπὶ βράχου ἀπέχοντος τὴν ἐλεημοσύνην του, ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ τὸν ἴδῃ καὶ νὰ τὸν ὁμιλήσῃ ἐκ τοῦ πλησίον.

Ὁ περὶ τὴν καλύβην κήπος τοῦ λεπροῦ περιεκλείετο διὰ φραγῆς ἐκ σπάρτων καὶ κομάρων καὶ ῥοδοθαφῶν. Ἀπέναντι τῆς θαλάσσης ἡ φραγὴ διεκόπτετο, δύο δὲ λίθοι ὀγκώδεις, ἐν εἶδει παραστάδων ἐσχημάτιζον τὴν εἴσοδον, ἀλλὰ θύρα μεταξύ τῶν λίθων δὲν ὑπῆρχε.

Ἐκεῖ ἐπέζησεν ὁ παππᾶ Νάρκισσος. Ὁ Γεροθανάσης ἔδесе διὰ τοῦ σχοινοῦ τοὺς δύο ἐμπροσθίους πόδας τοῦ ὄνου, πρὸς περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας τὴν ὁποίαν τῷ ἔδιδε, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν μικρὸν καλλιεργημένον περιβόλον, προχωρῶν πρὸς τὴν καλύβην. Ὁ ἱερεὺς τὸν παρηκολούθει. Μετ' ὀλίγα βήματα ὁ χωρικός ἐστράφη.

— Κάθησε ὀλίγον ἔξω ἐκεῖ εἰς τὴν πέτραν, παππᾶ μου, νὰ ἰδῶ πρῶτα τί γίνεται μέσα ὁ ἄμοιρος αὐτός.

Ὁ ἱερεὺς ὑπήκουσε σιωπῶν. Ἐλαβε τὸ δέμα ἐκ τοῦ κόλπου του, τὸ ἔλυσε μὲ τὰς χεῖρας τρεμύσας ὀλίγον, ἔθεσε τὸ περιτραχήλιον μὲ τὰ ἐν αὐτῷ ἐπὶ τῆς πέτρας, ἀπέθεσεν ἐκεῖ καὶ τὸ καλυμμαύχιόν του, καὶ μὲ γυμνὴν τὴν κεφαλὴν, τὰς χεῖρας σταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐπερίμενεν ὄρθιος τὸν γέροντα. Ἦτο κάτωχος, Μία ἀκούσιος εὐχή, μία ἀμαρτωλὴ ἐπιθυμία εἰσέδυσεν αἴφνης εἰς τὴν ψυχὴν του. — ὦ ! Ἐὰν ὁ γέρον ἐπανερχόμενος ἔλεγε: Τετέλεσται! — Ἄλλ' ἀπεδίωξε μετὰ ῥίγους τὸν πονηρὸν στοχασμὸν, ἐπεκαλέσθη τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν, ἔκαμε τὸν σταυρὸν του, καὶ λαθὼν ἐκ τοῦ διπλωμένου περιτραχήλιου τὸ εὐχολόγιον ἤρχισε ν' ἀναγινώσκῃ τὰς ὠραίας προσευχὰς τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας. Ἀνεγίνωσκε, καὶ ὅμως ὁ νοῦς του ἦτο εἰς τὴν καλύβην. — Διατί ἀργεῖ ὁ Γεροθανάσης ; — Ἠθέλησε νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὴν θύραν τῆς καλύβης, ἀλλ' εἰς τὸ μέσον τοῦ περιβόλου ἐστάθη δισταζών. Ἠθέλησε νὰ ἐρωτήσῃ ἐκεῖθεν τὸν γέροντα, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ ὑψώσῃ τὴν φωνήν.

Ἐπὶ τέλους ὁ γέρον ἐξῆλθε τῆς καλύβης. Ὁ ἱερεὺς τὸν ἠτένισε μὲ βλέμμα ἐρωτηματικόν.

— Ἦτον εἰς βύθος. Τὸν ἐξύπνησα μὲ κόπον. Μόλις ἀκούεται ἡ φωνὴ του. Ἐλαμψαν τὰ σθυσμένα του μάτια ὅταν ἤκουσε ὅτι εἶσαι ἐδῶ. Ἐλα. παππᾶ, ἔλα νὰ τὸν μεταλάβῃς.

Ὁ ἱερεὺς ἐπέστρεψε πρὸς τὴν εἴσοδον, περιβλήθη τὸ περιτραχήλιον, ἔλαβεν εὐλαβῶς εἰς χεῖρας τὰ ἄγια καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὴν καλύβην. Ἡ ὠχρότης του μόνη ἐμαρτύρει τὴν ταραχὴν του. Τὸ βῆμά του ἦτο στερεόν, αἱ χεῖρές του δὲν ἔτρεμον καθὼς πρὶν, δὲν ἐδίσταζε πλέον, ἐνίκησε τοὺς τελευταίους ἐνδοιασμοὺς τῆς δειλίας ἢ συναίσθησις τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς του.

Ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν θύραν, ὁ γέρον ὅστις τὸν

ήκολούθει παρὰ πόδας, ἔθιξεν ἑλαφρῶς τὸ ράσον του. Ὁ ἱερεὺς, μὲ τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ τοῦ κατωφλίου, ἐστάθη καὶ ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν. Ἡ ξανθὴ του κόμη ἐκυμάτιζε λυτὴ ἐπὶ τοῦ αὐχένου του.

— Παππᾶ μου, μὴ ἐγγίσης τὸ μανθῆλι εἰς τὸ πρόσωπόν του. Ἐκεῖνος μὲ παρήγγειλε νὰ τὸν σκεπάσω διὰ νὰ μὴ τὸν ἰδῆς.

— Καλὰ, εἶπεν ὁ ἱερεὺς σοβαρῶς. Μὴ ἔλθης μέσα ἂν δὲν σὲ κράξω.

Καὶ εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς καλύβης.

Ὁ Γεροθανάσης ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς πέτρας παρὰ τὴν εἴσοδον καὶ ἐπερίμενε. Ἐμεινεν ἐπὶ ὧραν πολλὴν καθήμενος ἐκεῖ. Ἦπόρει πῶς ὁ ἱερεὺς οὔτε φαίνεται οὔτε ἀκούεται. Εἶχε τὴν περιέργειαν νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὴν καλύβην, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα νὰ παρακούσῃ τὴν διαταγὴν. Ἐπερίμενε λοιπόν, βλέπων τὴν κυαντὴν θάλασσαν ρυτιδουμένην ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ὅστις ἐγειρόμενος ἤρχιζε νὰ δροσίξῃ τὴν ἀτμοσφαῖραν. Οἱ πέριξ θάμνοι ἀνέδιδον εὐωδίαν ζωογόνον, αἱ σιταρῆθραι πετώσαι ὀρηκτικῶς πρὸς τὰ ὕψη ἐπλήρουν τὸν ἀέρα μὲ τὸ κελάδημά των, ἡ φύσις ἐφαίνετο φαιδρὰ ὅλη καὶ εὐτυχής, ἐνῷ ὁ λεπρὸς ἀπέθνησκεν ἐντὸς τῆς καλύβης του.

Αἴφνης ὁ γέροντ χωρικός ἤκουσε βηματισμὸν πλησίον του ἑλαφρόν. Ἐστράφη ἀπορῶν καὶ εἶδεν ἐρχομένην πρὸς τὴν καλύβην τὴν γυναῖκα τοῦ ἱερέως. Ἠγέρθη ἀμέσως καὶ προέβη εἰς προὔπαντησίν της.

— Τί σοῦ ἦλθε νὰ κάμης τόσον δρόμον πεζή, παππαδιά;

— Ἐνόμιζα ὅτι θὰ σᾶς ἀπαντήσω εἰς τὰ μισὰ τοῦ δρόμου καὶ ὀλίγ' ὀλίγον ἦλθα ἕως ἐδῶ. Ποῦ εἶναι ὁ παππᾶς;

— Μέσα, μὲ τὸν λεπρόν.

— Ζῆ ἢ ἀπέθανε;

— Ὅ, τι καὶ ἂν σοῦ 'πῶ σὲ γελῶ.

— Δὲν πηγαίνεις νὰ ἰδῆς.

— Μοῦ τὸ ἔχει ἐμποδισμένον ὁ παππᾶς.

Ἡ παππαδιά ἐσιώπησεν ἐπ' ὀλίγον καὶ ἔπειτα ἐπανέλαβε μετὰ τινος ἀνησυχίας:

— Θὰ νυκτωθῆτε ἐδῶ.

— Δὲν πειράζει. Ἐχει φεγγάρι. Μόνον ἐσύ, τί ἤθελες νὰ ἔλθης;

— Ἐφερα τὸ ράσον.

Καὶ ἔδειξε κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ βραχιονός της ἐπιμελῶς διπλωμένον, τὸ καλὸν ράσον τοῦ παππᾶ Ναρκίσσου.

— Τί τὸ ἔφερες; Μὴ εἶνε κρῦον νὰ τὰ φορέσῃ ἐπανωτὰ;

— Ἴσως χρειασθῆ, εἶπεν ἡ παππαδιά.

Μετὰ τίνα σκέψιν ὁ Γεροθανάσης ἐπρόσθεσεν:

— Μὴ δὲν τὸ θέλεις τὸ ἄλλο ἀπὸ φόβον;

— Ἐεῦρω κ' ἐγώ; Ἀρρώστια εἶναι. Ὅποιοι φυλάγει τὰ ρούχ' σου ἔχει τὰ μισὰ.

Καὶ λέγοντες ταῦτα ἔφθασαν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ περιβόλου

— Κάθησ' ἐδῶ, παππαδιά, εἰς τὴν πέτραν. Θὰ εἶσαι κουρασμένη.

— Ὅχι, δὲν ἐκουράσθηκα. Νὰ 'πάγω μέσα, Γεροθανάση;

— Νὰ μὴ θυμώσῃ ὁ παππᾶς.

Ἡ παππαδιά ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς πέτρας. Ἄνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν καλύβην, ἡ ἀνησυχία ἐζωγραφίζετο εἰς τὸ πρόσωπόν της. Ὁ γέροντ τὴν ἐλυπήθη, ἡ συνεμερίζετο ἴσως καὶ αὐτὸς τὴν ἀνυπομονησίαν της.

— Μὴ χολοσκάνης, εἶπε. Πηγαίνω σιγὰ σιγὰ νὰ ἰδῶ.

Ἐπροχώρησε βραδέως πρὸς τὴν καλύβην τείνων τὰ ὦτα ἀνὰ πᾶν βῆμα. Δὲν ἤκουε τίποτε. Ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν θύραν ἐστάθη. Ὁ ἱερεὺς ἔλεγέ τι ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Μόλις ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ ὁ γέροντ. Ἐκυψε τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῆς καλύβης. Τοῦ λεπροῦ ἡ κεφαλὴ δὲν ἐφαίνετο. Τὴν ἀπέκρυπτον τὰ νῶτα τοῦ ἱερέως, ὅστις γονατιστὸς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, κλίνων τὸν αὐχένα πρὸς τὸν λεπρόν, προσήχητο. Ἡ λευκὴ ὀθόνη διὰ τῆς ὁποίας ὁ Γεροθανάσης εἶχε καλύψει τὸ πρόσωπον τοῦ ἀσθενοῦς, ἔκειτο ἐκεῖ ἐρριμμένη παρὰ τοὺς πόδας του.

Ὁ χωρικός ἀπεσύρθη ἡσυχῶς καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τὴν εἴσοδον. Ἡ παππαδιά ἀκίνητος ἐπὶ τῆς πέτρας, ἀκολουθοῦσα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰς κινήσεις του, ἐπερίμενε τὴν ἐπιστροφὴν του.

— Τί εἶδες; ἤρώτησε.

— Τίποτε.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ ἱερεὺς ἐξῆλθε τῆς καλύβης καὶ μὲ βήματα ἀργὰ διέσχισε τὸν κῆπον. Δὲν ἔφορε τὸ ράσον του. Εἰς τὰς ἀνυψομένας χεῖρας ἐκράτει τὸ εὐχολόγιον καὶ τὸ ἀρτοφόριον. Ἐβάδιζε μὲ ὀρθίαν καὶ ἀκίνητον τὴν κεφαλὴν, μὲ τὸ βλέμμα ἤρεμον, ἐνῷ ἔσειεν ὁ ἄνεμος τὴν λυτὴν κόμην του. Ἐφαίνετο ἄλλος ἢ θῆ ἄνθρωπος!

Ἐπλησίασε πρὸς τὸν γέροντα καὶ πρὸς τὴν σύζυγόν του χωρὶς οὐδεμίαν νὰ ἐκφράσῃ ἀπορίαν διὰ τὴν ἔλευσίν της. Ἀμφότεροι ἐκεῖνοι δὲν ἐκινήθησαν πρὸς προὔπαντησίν του. Τὸν ἐπερίμενον νὰ ἔλθῃ. Δὲν ἀπηύθυναν ἐρώτησιν πρὸς αὐτόν. Ἐπερίμενον νὰ ὀμιλήσῃ.

— Ἄνεπαύθη, εἶπεν ὁ ἱερεὺς.

Ὁ Γεροθανάσης καὶ ἡ παππαδιά ἔκαμαν ἐν σιωπῇ τὸν σταυρόν των.

— Αὐριον τὸ πρῶν θὰ ἔλθωμεν νὰ τὸν θάψωμεν, ἐξηκολούθησεν.

Ἡ φωνὴ του εἶχε τι τὸ σοβαρὸν, τὸ ἐπιβάλλον. Οὐδέποτε ἡ σύζυγός του τὸν ἤκουσεν ὀμιλοῦντα οὕτω. Τὸν ἤκουε καὶ τὰ δάκρυα ἀνέβαινον ἡσυχῶς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της. Ἠσθάνετο ὅτι ἡ δοκιμασία αὕτη ἐνίσχυσε διὰ παντός τὴν ψυχὴν του.

— Νὰ μείνω ἐδῶ τὴν νύκτα, ἠρώτησεν ὁ Γεροθανάσης.

— Μείνε. Θὰ ἔλθω πολὺ πρωΐ.

Καὶ βλέπων τὴν σύζυγόν του ἧτις ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὸ ράσον,

— Καλὰ ἔκαμες καὶ μοῦ τὸ ἔφερες, εἶπε. Ἐσκέπασα μὲ τὸ ἄλλο τὸν νεκρόν.

Καὶ βαδίζοντες ὁ εἰς παρὰ τὸν ἄλλον ἐπέστρεψαν εἰς τὴν οἰκίαν των πεζοὶ ὁ ἱερεὺς καὶ ἡ σύζυγός του.

Δ. ΒΙΚΕΛΛΕ

ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΥΠΟΓΕΙΟΙ

Σημασία αὐτῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμε. φύλλον.]

Προτιθέμενοι νὰ ἐξετάσωμεν νῦν τίς ἡ ὠφέλεια ἦν προσπορίζεται ὀλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τούτων οὓς ἐκληρονόμησαν ἡμῖν οἱ προϊστορικοὶ χρόνοι, ἠδυνάμεθα δι' ὀλίγων λέξεων νὰ παραστήσωμεν ταύτην, λέγοντες ἀπλῶς ὅτι οἱ λιθάνθρακες ἀντικαθιστῶσι τὸ ξύλον, διότι ὀλίγα εἶνε αἱ χρήσεις τῶν λιθάνθρακων ἄς δὲν δύναται ν' ἀναπληρώσῃ οὕτως ἢ ἄλλως τὸ ξύλον ἢ ὁ ἀπ' αὐτοῦ κατασκευαζόμενος ἄνθραξ. Ἀλλὰ ἡ σπουδαιότης τῶν λιθάνθρακων κεῖται ἐν τούτῳ κυρίως ὅτι ἄνευ αὐτῶν οὔτε κατὰ προσέγγισιν δὲν θὰ ἐπῆρκει ὅπως πληρῶσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς οικιακῆς οἰκονομίας ἡ ποσότης τῶν ξύλων ἡ παραγομένη ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ζωνῶν τῆς γῆς ἢ ἐν χώραις προσिताῖς εἰς τὴν μεταφορὰν καὶ μὴ κειμέναις μακρὰν εἰς μεγάλας ἀποστάσεις. Ἄπασα ἡ δασώδης ἐπιφάνεια τῆς Εὐρώπης ὑπολογίζεται εἰς 260,962,100 ἐκτάρια, ἅτινα ἐτησίως ἀξάνονται κατὰ 3 περίπου τετραμέτρα τὸ ἐκτάριον. Ὑπολογίζοντες οὕτω τὴν ἐτησίαν ἀξίαν τῆς ξυλώδους οὐσίας τῶν δασῶν, ἔχομεν 810 ἑκατομ. κυβικῶν μέτρων, ἧτοι 567 ἑκατομμύρια τόννων νεοκοποῦς ξύλου, ἅτινα ἐὰν ὄντως πάντα ἐκόπτοντο ἀπὸ τῶν δασῶν καὶ πάντα ἐχρησίμευον ὡς καύσιμα ξύλα ἤθελον ἀναλογεῖ πρὸς 190 ἑκατομμύρια τόννων λιθάνθρακων. Ὁ ἀριθμὸς ὁμοῦ οὗτος οὔτε κατὰ προσέγγισιν φθάνει τὴν ἐτησίαν κατανάλωσιν τῶν λιθάνθρακων ἐν Εὐρώπῃ, ἣν ὑπολογίζουσιν εἰς 300 ἑκατομ. περίπου. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ ἄνω ἀριθμὸς τῶν καυσίμων ξύλων ἐπῆρκει, ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξωμεν ἄνευ οἰκοδομησίμου ξυλείας, ἢ ἠδυνάμεθα κατὰ δεύτερον λόγον νὰ ξυλευθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀπεράντων δασῶν τῆς Ρωσσίας καὶ μεταφέρωμεν τὰ ξύλα εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην; Καὶ ἂν δὲ ἦτό ποτε πιθανόν ὅτι τὰ ξύλα θὰ ἐπῆρκουν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν λιθάνθρακων, τὰ ξύλα ταῦτα τὰ διὰ τοὺς λοιποὺς εὐγενεστέ-

ρους, οὕτως εἶπεν, σκοποὺς χρήσιμα θὰ ἐγίνοντο βαρύτιμα. Τὴν περίσσειαν τοῦ ξύλου καὶ χρησιμοποίησιν αὐτοῦ εἰς οἰκοδομίαν, ναυπηγίαν, τεχνουργίαν κ.τ.λ. χρεωστοῦμεν εἰς τοὺς λιθάνθρακας. Εἰς αὐτοὺς ἐπίσης χρεωστοῦμεν ἐμμέσως τὴν συμπλήρωσιν μεγάλης ποσότητος τῆς γιγαντώδους καὶ ἀδιακόπως αὐξανομένης καταναλώσεως χάρτου διὰ ξύλου, ἄνευ τῆς ὁποίας ὁ χάρτης θὰ ἐγίνετο βαρύτιμος, ἂν δὲν εἴχομεν τοὺς λιθάνθρακας ὡς καύσιμον ὕλην. Ἐν γένει δὲ φαίνεται ὅλως ἀκατάληπτον πῶς ἦτο δυνατόν ὁ ἄνθρωπος ἄνευ λιθάνθρακων νὰ φράσῃ εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς βιομηχανίας, ἢ ὅπερ ταυτό, εἰς τὸν σημερινὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ.

Πρὸς τοῦτο ἐξετάσωμεν δι' ὀλίγων οἷας ὑπηρεσίαις παρέχουσιν ἡμῖν οἱ λιθάνθρακες, καὶ ἐπὶ τίνων περιστάσεων γίνεται χρῆσις αὐτῶν.

Καὶ ἐν πρώτοις ἀνάγκη νὰ προτάξωμεν τὴν χρῆσιν τῶν λιθάνθρακων πρὸς ἀναψιν καὶ θέρμανσιν τῶν οικιακῶν ἐστιῶν, αἵτινες ὑπῆρξαν ἡ πρώτη ἐφεύρεσις ἧτις διεχώρισε τὸν ἀνθρώπινον τρόπον τοῦ ζῆν ἀπὸ τοῦ τῶν τελειοτέρων ζῴων. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι ἡ ἀναψις καὶ θέρμανσις τῶν ἐστιῶν διὰ ξύλων διατηρεῖται πρὸ μακροτάτου χρόνου καὶ ἔχει μεγαλητέραν ἔκτασιν τῆς διὰ λιθάνθρακων ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, διότι ἡ τυχὸν μεγαλητέρα ἀξία τῶν ξύλων δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν οὔτε γίνεται αἰσθητὴ ὅπως εἰς τὴν βιομηχανίαν ἕνεκα τῆς μειζονος καθαριότητος, ἀπλότητος καὶ ἐυκολίας τῆς διὰ ξύλων θερμάνσεως, ἀλλ' ἀπ' ἑτέρου εἶνε γεγονὸς ἀναμφισβήτητον ὅτι ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἡ θέρμανσις τῶν οἰκιῶν διὰ ξύλων περιορίζεται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, καὶ ὅτι παραχωρεῖ τὴν θέσιν αὐτῆς εἰς τὴν πολλῶ εὐθηνότεραν θέρμανσιν διὰ λιθάνθρακων. Ἀποκλειστικῶς δὲ διὰ λιθάνθρακων γίνεται ἡ θέρμανσις ὅπου εἶνε ἀνάγκη νὰ μεταδοθῇ ἡ θερμότης ὑπὸ κεντρικῆς τινος ἐστίας εἰς περίξ οἰκοδομήματα καὶ χώρους, οἷον εἰς δημόσια καταστήματα ἢ καὶ εἰς μεγάλας ιδιωτικὰς οἰκίας. Ἡ μέθοδος αὕτη τῆς θερμάνσεως εἶνε πρὸ καιροῦ ἐν χρήσει ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ, καίτοι αὐτόθι μεταχειρίζονται καὶ ξύλα, ἐν δὲ τῇ Ἀγγλίᾳ δαπανῶνται ἐτησίως ὑπὲρ τὰ 20 ἑκατομμύρια τόννων λιθάνθρακων εἰς οικιακὰς ἀνάγκας.

Μεταβαίνοντες νῦν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν λιθάνθρακων εἰς τὴν βιομηχανίαν, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰς μικρὰς βιομηχανικὰς τεχνουργίας, αἵτινες ἔχουσιν ἀνάγκην καυσίμου ὕλης. Ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ἀπλῶς τὴν λέξιν ἀτμός ὅπως πείσωμεν πᾶραυτα ἕκαστον ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἀδύνατον νὰ ζῆσῃ ἐφεξῆς ἄνευ ἀνθράκων. Χῶραι θερμαίνουσαι τὸν ἀτμολέβητα διὰ ξύλων, ἀχύρων ἢ καὶ διὰ τύρφης δὲν εἶνε προκεχωρημέναι εἰς τὸν πολιτισμόν. Παραγωγή ἀτμοῦ διὰ τῶν ὑλῶν τούτων δεικνύει κατάστασιν μεταβα-